

Onko propaganda tiedettä?

Uraaninetsintää vastustavien aktivistitutkimusten tarkastelua

TONI EEROLA

Helsingin Sanomien mielipidepalstalla käytiin viime keväänä melko kiihaskin keskustelu luonnon- ja ihmistieteiden välisistä eroista ja tieteen olemuksesta. Sen lähtökohtana oli naistutkimus, jonka edustajat muiden humanistien ohella vähätelivät biologian merkitystä sukupuolen muodostumisessa, tarjoten sille omia selityksiään ja korostaen tieteiden ihmiskeskeisyyttä. Korhola ja Korhola (2008) ja Eerola (2008b) nostivat keskusteluun hiljattain myös ympäristöjärjestöjen ”asiantuntijuuden”. Edellämäinittuja kysymyksiä yhdistäviä esimerkkejä löytyy geotieteissäkin.

Inhimillisenä toimintana tieteessä on arvokysymyksiä ja tiede heijastaa vallitsevan historiallisen hetken, kulttuurin ja yhteiskunnan käsityksiä. Humanistienkin on kuitenkin melko vaikea soveltaa Marxin, Hegelin tai Kantin teesejä esim. arkeisen graniitin syntyyn. Luonnontieteilijälle kivi ei ole ”sosiaalinen konstruktio”, vaikka eräs filosofi ja ympäristöestetikko näin asian näkeekin (ks. Eerola 2007). Kivi on luonnonilmiö siinä missä sukupuoli-kin. Eri asia on se, minkälaisia merkityksiä kulttuuri niille asettaa. On kuitenkin hienoa, että totuttuihin paradigmoihin esitetään erilaisia näkökulmia.

Luonnontieteiden ja yhteiskunnan välis-

sä suhteissa liikutaan hyvin poikkitieteellisessä maastossa. Tuolla rajapinnalla tutkija törmää tieteenalojen välisen kommunikaation vaikeuksiin ja ajatusmaailmojen erilaisuuteen. Luonnon- ja ihmistieteiden välinen juopa johdukin paljolti poikkitieteellisyyden harhasta. Koska ajatusmaailmat ovat hyvin erilaiset, on näiden välisiä rajoja vaikea ylittää. Yritykset monesti torjutaan toisella puolella. Siksi tieteiden välinen vuoropuhelu on vaikeaa: emme puhu samaa kieltä, emmekä ymmärrä (tai halua ymmärtää?) toisiamme. Onkin harmillista että juuri ne, jotka eniten puhuvat poikkitieteellisyyden puolesta, kuten monet humanistit, ovat ensimmäisinä sitä torjumassa, muita tieteitä väheksyen, kuten kävi Helsingin Sanomien keskustelussa. Syrjimisen sijasta eri tieteenalojen edustajien pitää tehdä yhteistyötä, mm. ilmastonmuutoksen ja sen seurausten tutkimuksessa.

Tässä katsauksessa tarkastellaan luonnon- ja humanististen tieteiden välisiä eroja joidenkin uraanikaivoksia vastustavan liikkeen tutkimusten valossa. Katsaus esitettiin Maantieteen päivillä 2008, missä se ei saanut järin riemastunutta vastaanottoa, koska saattoi osua arkaan kohtaan. Aiheen esille nostaminen kuuluu kuitenkin normaaliin tieteelliseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Uraanikohua tarkastelevat tutkielmat

Uraanikaivoksia vastustavan liikkeen aiheuttama uraanikohu on uusi yhteiskunnallinen ilmiö (ks. Eerola 2008e, Litmanen 2008). Se on poikanut lukuisia artikkeleita, web-sivuja ja mielipidekirjoituksia (ks. Eerolan 2008e ja Litmanen 2008 viitteet). Se saa myös sosiologit, teatteritaiteen maisterit ja teologit pitämään itseään pohjavesi- ja kaivosasiantuntijoina (ks. Eerola 2008b, d, Kirjavainen 2008).

Uraanikohu vaikuttaa jo muuhunkin kaivostoimintaan ja geologiseen tutkimukseen (ks. Eerola 2008e). Sen seurauksina tutkimuslupien käsittely kestää pidempään ja kaivoslain uudistamista vaaditaan kiireisesti. Tämä saattaa olla uhka myös kiviharrastukselle ja kansannäytetoiminnalle, jos esimerkiksi jokamiehen oikeutta rajoitetaan (Eerola 2008a). Myös kullankaivajia ahdistellaan (Peronius 2008).

Asiaa on alettu tarkastella myös erilaisissa yhteiskuntatieteellisissä tutkielmissa, joskin niiden ”tieteellisyydestä” voidaan olla montaa mieltä. Esimerkkeinä opinnäytteet Itä-Uudenmaan uraanikaivoksia vastustavasta liikkeestä (Sarpo 2008), paikallisten suhtautumisesta uraaninetsintään Kuusamon Kouvervaarassa (Karasti 2008) sekä hypoteettisen uraanikaivoshankkeen oletetuista haitoista matkailulle samalla alueella (Hyytinen ja Nikkola 2008). Litmanen (2008) käsittelee uraanikaivoskiistaa myös Nimby (*Not In My Backyard* – ei minun pihalleni) -ilmiöitä tarkastelevassa kirjassa (Kopomaa et al. 2008, ks. kirjan arvostelu Eerola 2008c). Väitöskirjoja aiheesta on myös tekeillä (M. Flöjt, suullinen tiedonanto 2008).

Kehystäminen Itä-Uudenmaan *Uraaniton.orgin* mobilisaatiossa

Sarpo (2008) käsittelee Itä-Uudenmaan uraanikaivoksia vastustavaa liikettä *Uraaniton.orgia*. Tutkimus perustuu haastatteluihin ja kirjalliseen aineistoon. Hän keskittyy liikkeen propagandaan, jota yhteiskuntatieteissä kutsutaan hienostuneesti ”kehystämiseksi”. ”Kehyksiä” muuttamalla voidaan vedota eri kansaryhmiin, jotka saadaan näin mobilisoiduiksi.

Sarpo (2008) kuvaa mm. miten lapsia käytetään propagandassa hyväksi ja aktivistit tekeytyvät paikallisiksi valtuuskuntien vierailujen yhteydessä. Tunteet ja niihin vetoaminen ovat tärkeä osa liikkeen toimintaa. Eräs menetelmä on pelon ja vihan lietsominen ja ”vihan kohdistaminen” tiettyyn tahoon tai henkilöön, kuten KTM:n entiseen kaivosylitarkastajaan Krister Söderholmiin. Kaikkia liikkeen kanssa eri mieltä olevia kutsutaan automaattisesti ”ydinvoimamyönteisiksi”. Heidän katsotaan olevan jopa salaliitossa ulkomaisten yhtiöiden kanssa (ks. myös Karastin 2008 haastattelut).

Termien väärä käyttö, mielikuvien muokaus ja asioiden vääristely ovat tavallisia käytäntöjä. Ne ovat levinneet Itä-Uudeltamaalta valtakunnallisesti uraanikaivoksia vastustavan liikkeen ja jopa median ja päättäjien käyttöön. Sarpon (2008) mukaan esimerkiksi kaivos-etuliitteen käyttäminen (esim. kaivoshanke, -varaus, -valtaus) lisää asian dramaattisuutta, koska kaivos katsotaan ehdottomasti vakavaksi uhaksi. Hänen mukaansa se kuvastaa myös paremmin ”todellisuutta”, koska kaivoksen perustaminen on malminetsinnän päämäärä.

Liike itse ilmoittaa ”toimintansa perustuvan tarkistettaville tosiseikoille, todennettaville tapahtumille ja luonnontieteellisille faktoille” (Litmanen 2008, Sarpo 2008).

Kuusamon Kouvervaaran ”kaivoshankkeen” vaikutukset kunnan matkailuimagoon

Hyytinen ja Nikkola (2008) ja Karasti (2008) tutkivat Kouvervaaran hypoteettisen ”kaivoshankkeen” oletettuja vaikutuksia Kuusamon matkailulle. Tutkielmia käsitellään tarkemmin muussa yhteydessä.

Hyytisen ja Nikkolan (2008) tutkimus on sosiaalisten vaikutusten arviointi (SVA). Se perustuu viiteen haastatteluun: kolme kuusamolaisista matkailuyrittäjää, yksi energiapolitiikan tutkija ja yksi kaivosalan edustaja. Haastatteluista on ”louhittu” esiin johtopäätös, jonka mukaan alueen imago ja matkailu kärsivät kaivos- tai jopa malminetsintähankkeen vuoksi.

Karasti (2008) puolestaan tarkastelee uraaninetsintää vastustavien tahojen sekä työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) virkamiesten toisistaan poikkeavia näkemyksiä Kouvervaaran valtaushakemusprosessiin ja uraaninetsintään alueella. 11 vastustajaa ja kahta TEMin virkamiestä haastateltiin. Tutkimuksessa seurattiin valtaushakemuksen etenemis-, kuulemis-, valitus- ja myöntämisprosessia mm. Koillissanomien uutisoinnissa.

Uraanikaivoskiista Nimby-konfliktina

Litmanen (2008) tarkastelee uraanikaivoksia vastustavaa liikettä yleisesti. Valtakunnallinen liike, sen synty ja toiminta esitellään ansiokkaasti alueittain (Koillismaa, Pohjois-Karjala, Itä- ja Länsi-Uusimaa). Vaikka kyse on tyypillisestä nimby-konfliktista, kirjoittaja sitoo sen laajempaan, globaaliin kontekstiin kamppailusta hupenevista energiavaroista. Se liittyy kansainväliseen ydinvoiman ja -aseiden vastaiseen liikehdintään ja ympäristöjärjestöihin.

Tutkimusten kriittistä tarkastelua

Karastia (2008) lukuunottamatta teoksia vaijaa kritiikittömyys ja subjektiivisuus. Aihetta käsitellään vain aktivistien näkökulmasta ja heidän termistöään käyttäen. Puhutaan ”kaivoshankkeista”, ”-valtauksista” ja ”-varauksista”, vaikka on kyse malminetsinnästä, ei kaivoksen perustamisesta. Nämä ja muut väärinkäsitykset ovatkin aiheuttaneet hämmennystä kaivosalan ammattilaisten piirissä. Mutta onneksi Sarpo (2008) valaisee kysymystä ansiokkaasti: termien vääristely on tahallista, koska niillä saadaan aikaan sekaannusta ja pelkoa. Tosin monet aktivistit, päättäjät, media ja kansalaiset eivät näytä tietävän tätä, vaan ovat omaksuneet termien kritiikittömän käytön.

Tekijöiden oma ydinvoimanvastaisuus ja globalisaatiokriittisyys tuodaan esiin, Karastia (2008) lukuunottamatta. Ne heijastuvat asenteisiin uraaninetsintää ja kaivosyhtiöitä kohtaan. Ideologia sekoitetaan tieteen tekemiseen ja liikettä myötäilevää kantaa ei piilotella. Kanta asiaan on luultavasti otettu jo ennen kuin ”data” on kerätty. Heikoin perustein päädytään pitkälle meneviin johtopäätöksiin (esim. Hyytinen ja Nikkola 2008), jotka ovat kuin uraaninvastaisen liikkeen nettisivuilta (Ei uraanikaivosta Kuusamoon 2007) kopioituja.

Erityisesti nuorille opiskelija-aktivisteille uhkakuvat näyttävät olevan jännittäviä ja innostusta aiheuttavia. Jopa omat tunteet tuodaan esiin.

Tutkimusten sekä valtaushakemusten kuulemisten ja -päätöksiin tehtyjen valitusten uhkakuvat ovatkin korkealentoisia. Esim. Ei uraanikaivosta Kuusamoon (2007), Hyytisen ja Nikkolan (2008) ja Karastin (2008) haastattelujen esittämät uhkakuvat on kumottu järjestelmällisesti valtaushakemusten kuulemisissa ja valitusten vastineissa (ks. Karasti 2008). Luonnon- ja oikeustieteiden sekä suhteellisuus-

dentajun kannalta kuulemisten ja valitusten kannanotot ovat varsinaisia helmiä, joita kannattaisi vielä tarkastella julkisesti.

Myös monet toimittajat hakevat ja korostavat dramatiikkaa ja vastakkainasettelua mm. lööppimäisissä otsikoissa ja tosiasioiden sivuuttamisessa, mikä on tyypillistä muillekin nimby-konflikteille (ks. Kopomaa et al. 2008). Hyytisen ja Nikkolan (2008) mukaan uraanin (oletetulla) kaivamisella ja siihen liittyväällä tiedottamisella on mediassa lähes poikkeuksetta negatiivinen sävy.

Tutkimuksissa ei viitata geotieteellisiin artikkeleihin, vaan ympäristöjärjestöjen raportteihin (esim. Greenpeace 2006) ja web-sivuihin, joita ei ole vertaisarvioitu. Näiden väittämien paikkaansapitävyyttä ei vaivauduta tarkastamaan. Vain lähteitä, joissa ollaan samaa mieltä liikkeen kanssa, kuten VTTV (2007), pidetään luotettavina. Suomalaisia viranomaisia ja asiantuntijoita (esim. Mustonen et al. 2007) ei pidetä tällaisina, koska heidän näkemysensä eivät ole samansuuntaisia kuin liikkeen. Lähdekritiikki on ilmeisen tuntematon käsite.

Karastin (2008) ja Kopomaa et al. (2008) mukaan nimbyissä on kyse riskiyhteiskunnasta, missä perinteiseen asiantuntijuuteen ei luoteta, vaan se kyseenalaistetaan ja jopa haastetaan. Silloin on paradoksaalista, että ympäristöjärjestöt luottavat vain omiin ”asiantuntijoihinsa”, eli niihin, jotka ovat samaa mieltä heidän kanssaan, vaikka eivät omaisikaan asiaankuuluvaa koulutusta tai kokemusta.

Hyytinen ja Nikkola (2008) tuovat itse esiin oman tutkimuksensa heikkoudet, kuten SVA-selvityksiin perustuvan menetelmänsä. Kyseiset selvitykset ovat subjektiivisia, ja niistä voidaan saada tuloksia joita eri osapuolet voivat tulkita omaa hyötyään ajatellen (ks. Sairinen ja Kohl 2004). Siksi esim. Erikstadin et al. (2008) mukaan SVAn kaltaisia yhteiskunnallisia selvityksiä on vaikea ottaa huomi-

oon esim. ympäristövaikutusten selvityksissä. Hyytisen ja Nikkolan (2008) mukaan tiedon objektiivisuus ei SVAssa eikä laadullisessa tutkimuksessa olekaan keskeinen tavoite, sillä ”ihmiset kertovat omista subjektiivisista kokemuksistaan ja näkemyksistään”. Näin ne kuuluvatkin samaan subjektiivisuuden kastiin kuin ”kuntien imago”, ”vaikutukset matkailulle”, ”maisemahaitta” tai ”yleinen oikeustaju” ja ”epäoikeudenmukaisuus”, joihin usein vedotaan.

Alan ammattilaisille tutkielmat paljastavat uraaninvastaisen liikkeen diskurssin epätieteellisyden. Ne tuovat esiin myös ympäristöjärjestöihin liittyvän ideologisen propagandan. Korholan ja Korholan (2008) mukaan se esiintyy myös monissa muissa ympäristöaktivistien ajamissa kysymyksissä. Liioittelu ja vääristely saattavat kuitenkin vielä kääntyä ympäristöjärjestöjä ja näiden ajamia kysymyksiä vastaan.

Objektiivisuus vs. aktivismi

Sarpon (2008, s. 15-16) näkemys objektiivisuudesta on seuraava:

*”Tutkimuksen näkökulmaan ja myös tutkimuksen tuloksiin voi vaikuttaa se, millainen suhde tutkijalla on tutkittavaansa. On vaikea säilyttää objektiivinen suhtautuminen tutkimuskohteeseen tai etäännyä siitä, jos on itse osa tutkittavaa ilmiötä. Tutkijan on vaikea katsoa tutkimuskohdettaan kriittisesti ja kyseenalaistaa sitä. Toisaalta ulkopuolisen tutkijan voi olla vaikea päästä sisälle tutkimaansa ilmiöön, sillä jo taustoihin perehtyminen vie runsaasti aikaa. Myöskään luottamuksen rakentaminen haasteltaviin ei ole ulkopuoliselle tutkijalle yhtä helppoa kuin ”sisäpiiriläiselle”. Voisi ajatella, että ulkopuolisen tutkijan on vaikea päästä analyysissaan kuvailevalle tasolle, kun taas sisäpiiriin kuuluvan voi olla haasteellisempaa tehdä tulkin-
taa...”*

Hän on kuitenkin yrittänyt pysytellä ulkopuolisena (Sarpo 2008, s. 15-16):

...”Mielestäni onnistuin säilyttämään objektiivisuuteni suhteessa tutkimuskohteeseeni. Näen ulkopuolisuuteni lähes pelkästään positiivisena asiana, sillä uskon pystyneeni katsomaan liikettä ulkopuolisin silmin vailla ennakkokäsityksiä ja -asenteita. Pidän tätä erityisen tärkeänä tässä tutkimuksessa, jonka tarkoitus oli arvioida liikkeen toiminnan onnistumista. En usko, että olisin pystynyt siihen, jos olisin toiminut aktiivisesti liikkeessä, sillä silloin olisin tutkinut jotain hyvin henkilökohtaista ja arvioinut omia tekemisiäni”.

”Ulkopuolisuus” tarkoittaa tässä tapauksessa ilmeisesti sitä, että Sarpo ei kuulu *Uraaniton.orgiin*. Hänen tarkoituksensa oli kuvata ”toiminnan onnistumista”, ei tarkastella sitä kriittisesti. Objektiivisuus on kuitenkin käväissyt mielessä, joko omantunnon tai ohjaajan kehoituksesta. Siitä on palattu aktivistin rooliin (Sarpo 2008, s. 15-16):

”...*Toisaalta työskentelin lähes koko graduprosessin ajan Suomen luonnonsuojelulitossa uraanikaivoskysymysten parissa, mikä auttoi hahmottamaan koko maan tilannetta ja ymmärtämään uraanikaivoksiin ja kaivoslakiin liittyvää problematiikkaa syvemmin. Työni kautta myös tutustuin liikkeen aktiiveihin, kävin kuuntelemassa heidän puheenvuorojaan erilaisissa tilaisuuksissa, seurasin keskustelua valtakunnallisella uraanikaivosten vastaisten kansalaisliikkeiden sähköpostilistalla ja osallistuin liikkeiden tapaamisiin.*”

Muita esimerkkejä tällaisesta aktivismin ”sisäلتäpäin tarkastelusta” ovat eläinaktivisti Salla Tuomivaaran (2003) gradu eläinaktivismin ja Suomen luonnonsuojeluliiton ilmastovastaavan ja Maan ystävien entisen puheenjohtajan Leo Straniuksen (2006) gradu ympäristöliikkeestä. Stranius (2006, s 129) tunnustaakin:

”...*ympäristötoimijoiden voi olla vaikeaa ottaa etäisyyttä omaan intensiiviseen toimintaansa, joka näyttäytyy jatkuvana ja kerrostuneena aktiivisuutena. Tämän kysymyksen yhteydessä oma tutkijapositioni on haasteellinen*”.

Stranius (2006) myöntääkin, että ei ehkä näe asioita niin selkeästi kuin ulkopuolinen sen tekisi.

Tieteellisen tiedon hankinnasta

Metsämuurosen (2005) mukaan humanistiin tieteisiin pitäisi päteä samat tieteen tekemisen säännöt kuin luonnontieteisiin. Tiedonhankinnan pitää tapahtua objektiivisesti, puolueettomasti ja yleensä subjektiivisia kannanottoja välttämällä ja tiedonhankkimisella pitäisi myös pyrkiä tuottamaan sellaista tietoa, jossa erehdysten mahdollisuus on pyritty saamaan niin pieneksi kuin mahdollista. Tähän ei tutkielmassa ole pyritty. Sen sijaan yritetään harhaanjohtaa ihmisiä (ks. Sarpo 2008) tieteen nimissä.

Kopomaan et al. (2008) mukaan tiede ei ole neutraalia ja sitä saatetaan käyttää moniin eri tarkoituksiin. Tieteellinen tieto ei ole myöskään arvovapaata, koska siihen vaikuttavat tutkijan omat käsitykset luotettavasta tiedosta ja todellisuudesta (Metsämuuronen 2005). Tämä korostuu varsinkin ihmistieteissä. Metsämuurosen (2005) mukaan on kuitenkin oleellista, että tutkija kaikilla akateemisilla tasoilla kykenee kriittisesti arvioimaan kirjallisuutta, menetelmiä ja tutkimustuloksia ja muodostamaan oman käsityksensä työnsä luotettavuudesta.

Koska uraanikaivoskiistassa yhteiskuntatieteilijät liikkuvat myös luonnontieteiden maastossa, päädytään siinä näköjään helposti metsään. Metsämuurosen (2005) mukaan näissä tapauksissa kannattaa olla mieluummin

yhteistyössä vieraan alan asiantuntijoiden kanssa kuin luottaa pelkästään oman alan osaamisensa.

Yhteenveto

Kansanliiikkeitä kohtaan osoitettu kritiikitön ihannointi ja solidaarisuus on yhteiskuntatieteissä jokseenkin yleistä, varsinkin jos niiden katsotaan vastustavan ideologisesti hyväksyttäviä asioita. Siksi tässä kuvattua subjektiivista kantaa ottamista pidetään joillakin humanistisilla aloilla suotavana tai jopa toivottuna. Uraaninetsinnän vastainen kansalaisliike kertoo vastustavansa ”epäoikeudenmukaisuutta”, joksi uraaninetsintä katsotaan (Hyytinen ja Nikkola 2008, Litmanen 2008, Sarpo 2008). Se osaa pukea väittämänsä ja pyrkimyksensä yleviksi sanoiksi (ks. Sarpo 2008), katsoen edustavansa mm. ”demokratian viimeistä saareketta” (Kirjavainen 2008). Tämä siitä huolimatta, että Sarpo (2008) paljastaa liikkeen ”kehystämiseensä” käyttämän asioiden vääristelyn ja jopa harhaanjohtamisen. Päätäjien, viranomaisten ja median pitäisi olla tietoisia siitä.

Uraanikaivoskiista on nimbynä mielenkiintoinen tutkimuskohde (Karasti 2008, Litmanen 2008). Tutkielmissa ei kuitenkaan pyritäkään objektiiviseen tutkimukseen, Karastia (2008) lukuunottamatta. Aktivismi puetaan tieteen kaapuun, jolla ilmeisesti haetaan akateemista legitimitettä liikkeen näkemyksille osana sen propagandaa. Peronius (2008) puhuu tässä yhteydessä ”mielikuvakampittamisesta”. Hänen mukaansa kaivosalalla olisi paljon opittavaa aktivistien media- ja mielikuvamanipuloinnista, osana omaa edunvalvontaansa.

Tieteen filosofialle kysymys on mielenkiintoinen, mutta luonnontieteilijälle on outoa, että tässä kuvattua subjektiivisuutta ja kannanottamista pidetään joillakin ihmistieteiden sek-

toreilla normaalina käytäntönä. Puhutaan ns. *toimintatutkimuksesta*, jossa tutkija on itse osa tutkimaansa yhteisöä, jakaen tämän ajatusmaailman ja pyrkien aktiivisesti tutkimuksensa avulla muuttamaan sen kohtaamaa todellisuutta (ks. esim. Kuula 2000). Sitä voidaan kutsua myös *tutkija-aktivismiksi*, mikä korostuu etenkin ideologisesti. ”*Musta tuntuu*” näyttää olevan pätevä kriteeri tällaiselle tutkimukselle – sen arvoperusta on tärkeä. Luonnontieteissä vastaava ei ole oikein mahdollista, saatikka toivottua. Siksi joidenkin humanistien on nähtävästi vaikea tehdä luonnontieteiden kriteerit täyttävää, objektiivista tutkimusta.

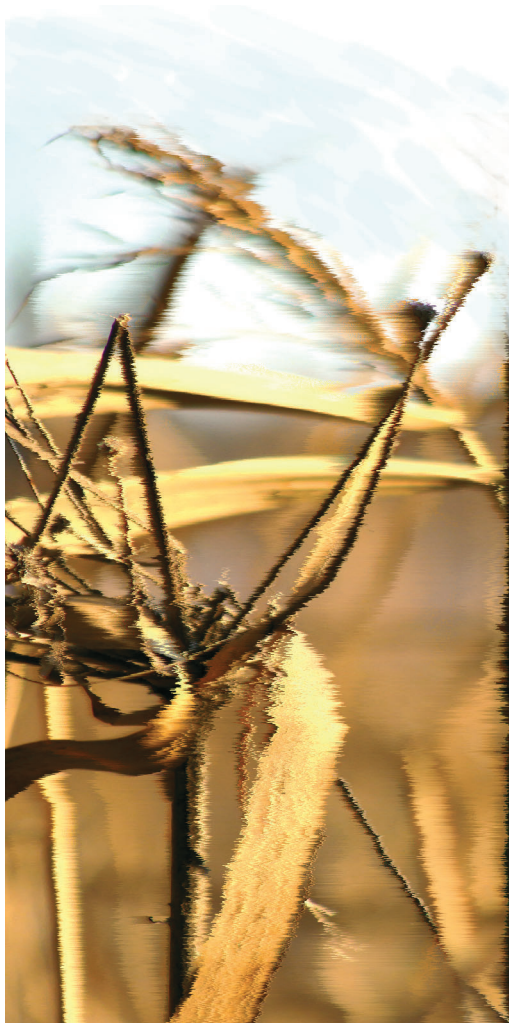
Tässä kuvatuissa aktivistitutkimuksissa asiat nähdään mustavalkoisina ja yksinkertaistettuina, aivan kuten uraanikaivoksia vastustava liikekin tekee. Tällaisen tutkijan on myös vaikea irrottautua aktivistin roolista, jos sitä edes halutaankaan tehdä. Aktivistit voi näin tavallaan keskittyä tutkimaan omaa aktivismiaan, jolloin näkökulma itse aiheeseen ja sen kontekstiin saattaa olla rajoittunut. Aihe onkin erinomainen esimerkki luonnon- ja humanististen tieteiden välisistä eroista ja ristiriidoista.

Joitakin tutkimuksia vaivaa myös nöyryyden puute. Sarpo (2008) pitää omaa tutkimustaan ”oppaana muille uraanikaivoksia vastustaville liikkeille kehystämisestä”, kun taas Hyytinen ja Nikkola (2008) tarjoavat ”monipuolisen näkökulman matkailun kannalta ja tietopaketin kaikille aiheesta kiinnostuneille”. Tutkielmia voidaan kuitenkin pitää korkeintaan ideologisesti väritettyinä pamfletteina. Tosin joku voi ottaa ne vakavasti. Niihin voidaan viitata sopivaan tarkoitukseen. Muun muassa kaivoslain uusiminen halutaan pohjustaa näille näkemyksille. Halutaan ilmeisesti tuottaa liikkeelle myös lisää ”asiantuntijointa”.

Joku voisi tietysti todeta, että tässä esitelty kandidaatin- ja pro-gradu-tutkielmien kriitti-

nen tarkastelu on pikkumaista. Nehän ovat tieteen tekemisen harjoittelua, eli kypsyyinäytteitä. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään tutkielmista sinällään tai näiden tai tekijöiden akateemisesta statuksesta, vaan niiden asenteellisuudesta ja ideologiasta, jotka esiintyvät myös muissa vastaavissa töissä (ks. Litmanen 2008).

Aktivisti-tutkielmat ovat luultavasti trendi, jolle on odotettavissa jatkoa. Kirjoittaja jää mielenkiinnolla odottamaan muita vastaavia. Mutta kun ja jos tällaisista lähtökohdista ponnistellaan kohti väitöskirjaa, soisi akateemisten hälytyskellojen alkavan viimeistään soida.

Tieteen tekemisessä tutkijoilta vaaditaan kriittisyyttä ei pelkästään oletettujen uraanikaivosten-, vaan myös näitä vastustavan liikkeen ja oman tutkimuksenkin suhteen. Tätä pitää vaatia myös opinnäytetöiden ohjaajilta ja tarkastajilta. Laitoksilla on kuitenkin kovat tulospainet ja jos näillä on vähääkään ideologista taustaa, tässä kuvattujen kaltaisia opinnäytteitä hyväksytään näemmä helposti. Näin aktivismia voidaan harjoittaa vaikkapa apurahojen voimin ja yliopistojen tiloissa, eli viime kädessä veronmaksajien rahoilla. Aktivisti voi näin käyttää ”tutkijan” tai ”asiantuntijan” titeliä, vaikka ei olisikaan käsiteltävän alan edustaja, eikä tuottaisikaan muuta kuin mielipidekirjoituksia ja valituksia, mediassa esiintymisen lisäksi. Uraanikaivoskiistan tarkasteluun kaivataankin riippumatonta, objektiivista, aidosti poikkitieteellistä lähestymistapaa noudatettavaa tutkimusta (ks. Lapin liitto 2008).

Pohjois-Karjalassa uraaninetsintää vastustettiin viime kesänä saarnastuolista käsin (ks. Eerola 2008d). Teologia tuokin tässä kuvatulle pseudotieteelliselle puuhastelulle uuden, mutta vertaisensa ulottuvuuden (Eerola 2008d). Kaivoslain uudistamisessa on syytä välttää tällaisia perusteita. Sen pitää pohjautua faktoihin eikä väärinkäsityksistä ja ideologiasta kumpuavalle idealismille.

Kaivosalan on reagoitava tilanteeseen geotieteistä tiedottamalla, keskustelemalla ja suorilla kontakteilla suuren yleisön, viranomaisten, maanomistajien, paikallislehdistön ja kunnanjohtojen kanssa (Eerola 2008e, Karasti 2008). Tätä lähestymistapaa suositellaan alan nykykirjallisuudessa (ks. Eerola 2009 viitteet) sekä muita nimby-kiistoja käsittelevässä Kopomaan et al. (2008) teoksessa.

Maailma on muuttunut ja kaivosteollisuudenkin on sopeuduttava uuteen toimintaympäristöönsä, joita nimbyt, uraanikaivoskiista ja niiden seuraukset edustavat. Karasti (2008) tuo tämän erinomaisesti esiin.

Summary:

Is propaganda science?

Notes on the anti-uranium activist-“research”

The Finnish movement against uranium exploration has generated a number of articles and web-sites. The new aspect are academic thesis on the subject. One of these is related with the framing (propaganda) used by the anti-uranium movement of Itä-Uusimaa. Other two deals with the possible impact on municipality image and tourism caused by a hypothetical uranium mine project at Kouvervaara, Kuusamo. An article dealing with the national movement opposing uranium exploration and mines was also recently published in a book on nimby (not in my backyard) conflicts. All investigations are from the field of social sciences. The general characteristics of those works are briefly presented and discussed.

The main aspects of those studies are the subjectivity and lack of criticism. They follow blindly the views disseminated by the movement against uranium exploration, that distorts geoscientific facts and terminology. Those arguments are not questioned and their geoscientific bases are not tested. However, far going conclusions are made on very weak basis,

and the position on the subject has been taken before any data has been collected. Great emotions and ideology are involved and transparent. For natural sciences this kind of approach sounds weird. But in some sectors of humanistic field it seems to be acceptable or even desirable.

It is concluded that the purpose of such works is propagandistic. Their authors are related with the movement. They are attempts to give academic legitimacy for the activists' views, using a “scientific” mask. For this reason, the author calls those thesis as *activist “research”* or *“research” activism*. They wish to base the mining act reform on those arguments. As one of the studies shows how this propaganda is used, decision makers and media should be aware of it.

The uranium fuss is one of the symptoms of the fact that the world has changed. The mining sector's and geological community's way to react for this phenomena is through a strong information campaign based on facts and geosciences.

Kirjallisuusviitteet (References)

- Eerola, T. 2007. Onko kivi “sosiaalinen konstruktio”?! Kuudes kansainvälinen ympäristöestetiikan kongressi Kolilla. Kivi 3:20-26.
Eerola, T. 2008a. Kaivoslain uudistus uhka kiviharrastajille? Kivi 3:20-22.

- Eerola, T. 2008b. Kansalaisjärjestöjen asiantuntijuus puntariin. Helsingin Sanomat 15.6.2008.
Eerola, T. 2008c. Kirja-arvostelu: Ei minun pihalleni! Paikalliset kiistat tilasta (opas kaiken vastustamiin). Materia 4/2008:46-47.

- Eerola, T. 2008d. Uraanin teologiaa. *Materia* 4/2008:46.
- Eerola, T. 2008e. Uranium exploration, non-governmental organizations, and local communities. The origin, anatomy, and consequences of a new challenge in Finland. *Estonian Journal of Earth Sciences* 57:112-122.
- Eerola, T. 2009. Sidosryhmätoiminta malminetsinnässä (geo-antropologisia kokemuksia kentältä). Teoksessa Ojala, J., Lahti, M. ja Heikkinen, E- (toim.). Kaivoksen perustaminen: etsinnästä jatkohoittoon – mitä se vaatii. Vuorimiesyhdistyksen geologijaoston laivaseminaari 2009 Viking Mariella, 16.–17.2.2009. Vuorimiesyhdistyksen julkaisuja, B89:43-46.
- Ei Uraanikaivosta Kuusamoon 2007. Valitus ja lausuntoasiat. www.eiuraanikaivostakuusamoon.com/8 (poistettu ylläpitäjän toimesta).
- Erikstad, L., Lindblom, I., Jerpäsen, G., Hanssen, M.A., Bekkby, T., Stabbeorp, O. ja Bekkestuen, V. 2008. Environmental value assessment in a multidisciplinary EIA setting. *Environmental Impact Assessment Review* 28:131-143.
- Greenpeace 2006. Uraanilouhinnan riskit – tapaus Areva. Helsinki, Greenpeace, 12 s.
- Hyytinen, S. ja Nikkola, K. 2008. Uraanikaivoshankkeen ennakoitavat vaikutukset Kuusamon matkailuun. Julkaisematon proseminaari/kandidaatintutkielma, Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunta, 48 s. + liitteet.
- Karasti, O. 2008. Uraania Kuusamon Kouvervaarasta? Tutkimus uraanin etsinnästä paikallisten asukkaiden ja työ- ja elinkeinoministerön virkamiesten näkökulmista. Julkaisematon pro-gradu tutkielma, Tampereen yliopiston yhdyskuntatieteiden laitos, 90 s. liitteet.
- Kirjavainen, H. 2008. Kansalaisliikkeet ovat demokratian saarekkeita. *Helsingin Sanomat* 24.6.2008.
- Korhola, E-R. ja Korhola, A. 2008. Ympäristöjärjestöjen ilmastopolitiikka on sarja virhearvioita. *Helsingin Sanomat* 08.06.2008.
- Kopomaa, T., Peltonen, L. ja Litmanen, T. (toim.). 2008. Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta. Helsinki, Gaudeamus, 303 s.
- Kuula, A. 2000. Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Tampere, Vastapaino, 192 s.
- Lapin liitto 2008. Matkailu- ja kaivosteollisuus-seminaari 15.5.2008. Muistio 23.05.2008, Lapin liitto, Rovaniemi, 4 s. www.lapinliitto.fi/matkailu/sem15052008/MUISTIO.pdf
- Litmanen, T. 2008. Uraanikaivoksien vastustaminen. Paikallistason nimbyilyä vai transnationaalista liikehdintää geopolitiikkaan ja globalisoituneen talouden muutoksiin. Teoksessa Kopomaa, T., Peltonen, L. ja Litmanen, T., (toim.). Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta. Helsinki, Gaudeamus, 123-152.
- Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 3. painos, Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino, 543 s.
- Mustonen, R., Ikäheimo, T., Kurttio, P., Vesterbacka, P., Nikkarinen, M., Tenhola, M. ja Äikäs, O. 2007. Uraanimalmin koelouhinnan ja -rikastuksen ympäristövaikutukset (URAKKA). Säteilyturvakeskuksen ja Geologian tutkimuskeskuksen projektiryhmän loppuraportti ympäristöministeriölle. Helsinki, GTK, STUK, 42 s.
- Peronius, A. 2008. Mineraali ei ole keksi, eikä maapallo kakku – lyhyt johdatus kaivosteollisuuden kannattavuusasioihin ja kielikuvilla kamppaamiseen. *Prospäkkäri* 1/2008:12-18.
- Sairinen, R. & Kohl, J. 2004. Sosiaalisten vaikutusten arviointi – tavoitteista konkreettiseen sisältöön. Teoksessa Sairinen, R. ja Kohl, J. (toim.). Ihminen ja ympäristön muutos. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin teoriaa ja käytäntöjä. Teknillisen korkeakoulun yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 87:9-40
- Sarpo, M. 2008. Kehystäminen Uraaniton.org-kansalaisliikkeen mobilisaatiossa. Julkaisematon pro-gradu tutkielma. Helsingin yliopiston bio- ja ympäristötieteen laitos, 83 s. + liitteet.
- Stranius, L. 2006. Ympäristöliikehinnän aallot. Suomalaisen ympäristöprotestin tilanneanalyysi uudella vuosisadalla. Julkaisematon pro-gradu tutkielma, Tampereen yliopiston yhdyskuntatieteiden laitos, 152 s.
- Tuomivaara, S. 2003. Eläimet muuttuvassa yhteiskunnassa. Johdatus ihmisten ja eläinten välisten suhteiden sosiologiaan. Julkaisematon pro-gradu -tutkielma, Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiiaalipsykologian laitos, 158 s.
- VTTV (Valtiontalouden tarkastusvirasto) 2007. Valtioetsintä ja kaivostoiminnan edistäjänä Helsinki, Valtiontalouden tarkastusviraston toimintatarkastuskertomus, 174/2007 (Dnro. 425/54/05), 149 s.

TONI EEROLA
GeoLanguage Oy
Tammihaantie 2 A 10
02940 Espoo
toni_eerola@hotmail.com